

Zajęcia z uczniami słabosłyszącymi

Spis treści

Wstęp	5
Rozdział 1. Scenariusze zajęć z uczniami słabosłyszącymi na etapie edukacji wczesnoszkolnej	7
Scenariusz 1 – Wspominamy wakacje	7
Scenariusz 2 – Osiołek	14
Scenariusz 3 – Jesienne klimaty	19
Scenariusz 4 – Trening uważności	25
Rozdział 2. Scenariusze zajęć z uczniami słabosłyszącymi z klas IV–VIII	28
Scenariusz 1 – Babie lato	28
Scenariusz 2 – Jesienne przysmaki	33
Scenariusz 3 – Trening uważności słuchowej	40
Rozdział 3. Scenariusze zajęć z uczniami słabosłyszącymi w szkole ponadpodstawowej	43
Scenariusz 1 – Chłopak kontra dziewczyna	43
Scenariusz 2 – Spotkania we dwoje	47
Scenariusz 3 – Trudna decyzja	52

Wstęp

Badania prowadzone przez specjalistów z Instytutu Fizjologii i Patologii Słuchu w Warszawie wykazują, że blisko 20% populacji dzieci i młodzieży w wieku od 6 do 19 lat ma problemy ze słuchem. Stwierdzone ubytki słuchu mają istotny wpływ na rozwój osobowości, inteligencji i wyniki w nauce: 25% dzieci z zaburzeniami słuchu ma mierne wyniki w nauce, 26% powtarza klasę, 50% nie słyszy nauczyciela stojącego przy tablicy, a 26% często słyszy szum, pisk lub dzwonięcie. To dowodzi, że dzieci z niepełnosprawnością słuchową muszą pokonać wiele trudności w trakcie przyswajania wiedzy szkolnej, gdyż pozbawione są różnego rodzaju wrażeń akustycznych docierających do nich z otaczającego świata (zależy to od stopnia i rodzaju ubytku słuchu). Badania wykazały również, że deficyty zmysłu słuchu powodują obniżenie sprawności wzrokowej, kinestetycznej i dotykowej. Wywołują zaburzenia w reakcjach całego organizmu dziecka słabosłyszącego. Wolniej niż u słyszących rozwija się u nich pamięć słowna, pojawiają się trudności w przechodzeniu od konkretno-działaniowych do myślowych/abstrakcyjnych form operacji intelektualnych i odwrotnie. Dlatego właśnie uczniowie ci wymagają pomocy psychologiczno-pedagogicznej i wsparcia rewalidacyjnego.

Proces rewalidacji to wszelkie działania psychologiczne, pedagogiczne wobec ucznia niepełnosprawnego rozciągnięte w czasie. Istotą rewalidacji dzieci z zaburzeniami słuchu jest kształtowanie i rozwijanie ich mowy i kompetencji językowych. Temu celowi służą nie tylko indywidualne lub grupowe zajęcia rewalidacyjne, ale także zajęcia specjalistyczne (logopedyczne, korekcyjno-kompensacyjne i inne o charakterze terapeutycznym), organizowane w ramach udzielanej uczniowi pomocy psychologiczno-pedagogicznej.

W pracy terapeutycznej z uczniami słabosłyszącymi – szczególnie z klas młodszych – warto koncentrować się na kształtowaniu kompetencji komunikacyjnych i językowych, m.in. poprzez:

- wzbogacanie zasobu słownictwa,
- uczenie adekwatnego dopasowywania nazw przedmiotów, rzeczy i zjawisk,
- uczenie poprawnego stosowania końcówek deklinacyjnych i koniugacyjnych,
- uczenie czytania ze zrozumieniem,
- budowanie poprawnych wypowiedzi ustnych i pisemnych,
- doskonalenie różnicowania słuchowo-wzrokowo-czuciowego,
- dbanie o prawidłowy i jak najlepszy rozwój pod względem fonetycznym, leksykalnym i gramatycznym,
- doskonalenie wyrazistości wypowiedzi.

W pracy z dziećmi z wadą słuchu nauczyciele i specjaliści korzystają z wielu metod. Wśród najpopularniejszych jest metoda nauczania całości językowych, elementy metody Dobrego Startu, psycho-stymulacyjna metoda kształtowania i rozwoju mowy oraz myślenia, terapia psychomotoryczna, terapia zabawą. Dobór konkretnych metod i form pracy zależy od rodzaju uszkodzenia słuchu, czasu, w którym to uszkodzenie powstało, a także od stopnia tego uszkodzenia (lekkie, umiarkowane lub głębokie). Dodatkowymi czynnikami warunkującymi sposób pracy z dzieckiem jest jego wiek, poziom rozwoju intelektualnego, motywacja do pracy, naturalne predyspozycje, a także środowisko rodzinne.

Podstawą każdego prawidłowego działania ucznia w trakcie zajęć lekcyjnych, jak i terapeutycznych jest zrozumienie, utrwalenie w pamięci, przypomnienie i odtworzenie. Oczywiście z wykorzystaniem wszystkich zmysłów (*zasada polisensoryczności*). Trzeba również pamiętać, aby:

- Zmieniać rodzaje ćwiczeń i zadań ze względu na krótkotrwałą koncentrację uwagi i dużą męczliwość.
- Korzystać z estetycznych i wyraźnych pomocy (etykietyki z napisami, ilustracje, historyjki obrazkowe), które ułatwiają zrozumienie, przyswojenie i zapamiętanie materiału.
- Ucząc nowych słów, pokazywać, w miarę możliwości, odpowiedni przedmiot, osobę lub czynność wykorzystując obrazki lub naturalne sytuacje.

- Rozwijać każdy objaw spontanicznej mowy dziecka, nawet wtedy, gdy rozpoczęta przez dziecko rozmowa zupełnie nie wiąże się z zaplanowanym tematem zajęć.
- Podczas ćwiczeń mówić do ucznia, omawiać z nim poruszane kwestie, zadawać pytania inicjujące jego wypowiedzi oraz zachęcać dziecko do spontanicznego wypowiedzania się.
- Powtarzać polecenia, udzielać dodatkowych wyjaśnień.
- Często chwalić i nagradzać za widoczne efekty pracy (nawet te niewielkie).

Jest jeszcze jedno wskazanie terapeutyczne, które mówi, że należy zajęcia rozpoczynać od ćwiczeń oddechowych oraz ćwiczeń narządów artykulacyjnych. Odnosi się ono głównie do surdologopedów i surdopedagogów, bo oni są specjalistami w tym zakresie. Jednak doświadczenie wskazuje, że im starszy uczeń, tym z mniejszą motywacją chce wykonywać takie ćwiczenia. Podobnie jest również z systematyczną frekwencją na zajęciach rewalidacyjnych i specjalistycznych, która wyraźnie spada na etapie edukacji ponadpodstawowej. Uczniowie z niepełnosprawnością słuchową w wieku 15–19 lat są często zmęczeni oddziaływaniami nastawionymi głównie na trening słuchowy i terapię logopedyczną. Chętniej natomiast korzystają z zajęć oferujących im pracę nad zrozumieniem samego siebie oraz relacjami interpersonalnymi. Nic nie stoi na przeszkodzie, by te zagadnienia podejmować w ramach rewalidacji, tak dobierając ćwiczenia i zadania, by usprawniałyby deficytowe funkcje poznawcze oraz rozwijały różne formy komunikacji.

Scenariusze zamieszczone w tym zeszycie dotyczą zajęć indywidualnych z uczniami słabosłyszącymi. Ich adresatem są nie tylko specjaliści szkolni, ale także nauczyciele edukacji wczesnoszkolnej udzielający uczniom pomocy psychologiczno-pedagogicznej w trakcie bieżącej pracy na zajęciach edukacyjnych. Proponowana tematyka związana jest z tym, co dotyczy bezpośrednio ucznia oraz środowiska, w którym żyje, i wokół niej koncentrują się proponowane mu zadania. Oczywiście w przyjaznej, bezpiecznej dla ucznia atmosferze zabawy i pracy. Spośród proponowanych ćwiczeń i zadań, wiele można z powodzeniem wykorzystać podczas zajęć grupowych, a – po odpowiednio przeprowadzonym instruktażu – również przekazać rodzicom do pracy z dzieckiem w domu.

Rozdział 1. Scenariusze zajęć z uczniami słabosłyszącymi na etapie edukacji wczesnoszkolnej

Scenariusz 1	
Temat: Wspominamy wakacje	
Cele ogólne	<ul style="list-style-type: none"> • usprawnianie percepcji słuchowej • doskonalenie koordynacji wzrokowo-ruchowej • doskonalenie koncentracji uwagi • ćwiczenie orientacji przestrzennej
Cele szczegółowe	<ul style="list-style-type: none"> • budzenie uwagi słuchowej, zwrócenie uwagi na dźwięki z otoczenia • rozwijanie analizy i syntezy wzrokowej • określanie położenia przedmiotów w przestrzeni • wdrażanie do wypowiedzi na określony temat • rozwijanie mowy i wzbogacanie słownictwa • rozwijanie umiejętności czytania i pisania • wzmacnianie wiary w swoje możliwości
Metody i techniki pracy	<ul style="list-style-type: none"> • rozmowa kierowana • spontaniczne wypowiedzi • technika zdań niedokończonych • zgaduj–zgadula • technika wizualizacji • relaksacja • ćwiczenia ruchowo-dźwiękonaśladowcze • praca zadaniowa
Pomoce dydaktyczne	<ul style="list-style-type: none"> • pudło, a w nim: kartka z obrazkiem lokomotywy, prostokąty formatu A4 w kolorze zielonym i niebieskim (wagony), czarne z kołami (dwa razy więcej niż prostokątów) • płyta CD z nagraniami różnych odgłosów, odtwarzacz • 6–10 jednakowych klocków • długi gruby sznur • woreczek, np. z grochem • załącznik nr 1: <i>Etykiety z literami i sylabami</i> • załącznik nr 2: <i>Obrazki symbolizujące odgłosy</i> • karta pracy nr 1: <i>Krzyżówka</i> • karta pracy nr 2: <i>Tropiciel</i>
Czas trwania	<ul style="list-style-type: none"> • 2 × 60 min rewalidacja lub 2 × 45 min (zajęcia korekcyjno-kompensacyjne)

Adresaci

Uczniowie klas I–III szkoły podstawowej objęci zajęciami rewalidacyjnymi oraz pomocą psychologiczno-pedagogiczną.

Wstęp

Jedne z pierwszych zajęć po letniej przerwie warto poświęcić na wspomnienia wakacji. Proponowane zabawy i ćwiczenia mogą być wykorzystane także do pracy w małej grupie.